

SODOBNA POEZIJA BENEŠKE SLOVENIJE: MODEL ANGAŽIRANEGA PESNIŠTVA MED SLOVENCİ V ITALIJI

Razprava skuša prikazati razliko v pojmovanju angažirane poezije, ki so jo razvile generacije pesnikov v Beneški Sloveniji. Ker so izhajali iz zgodovinsko in politično različnih situacij, so beneški pesniki razvili izrazito sodoben model angažirane poezije, v navezavi na odnos do drugega, ki je zaradi uporabe narečne podstati še posebej zanimiv in aktualen.

Ključne besede: Slovenci v Italiji, Beneška Slovenija, sodobna poezija, angažirano pesništvo

Namesto uvoda

Že po prvem mimobežnem branju slovenske poezije v Italiji, ki je nastajala približno od leta 1945 do danes, lahko razumemo, da je njena usoda premo sorazmerna s politično konstitucijo prostora.

Če se je prostor, ki sega od Milj do Trbiža, moral spopadati še pred in med vojno s fašističnim terorjem in po vojni z dolgo potjo do zaščite, ki je bila priznana šele leta 2001 (in še vedno ni v celoti uresničena), in bil nasploh v celotnem 20. stoletju eden politično najbolj vročih geografskih položajev, je literatura, v specifičnem primeru poezija, ki je v njem nastajala, drugače gledala na ta družbeni položaj in ga le bore malo omenjala. Od vseh avtorjev, ki jih od leta 1945 vključujem v svojo antologijo sodobne poezije Slovencev v Italiji iz leta 2009,¹ srečamo v tem smislu angažirano poezijo sporadično. Le pesniki in pesnice, ki prihajajo s področja

---

¹ *Rod lepe Vide* (ur. D. Bandelj), Ljubljana: Študentska založba in JSKD, 2009.

Beneške Slovenije, se konkretnije zaustavijo ob angažiranosti lastnega pesniškega jezika in ga propagirajo kot glavni element razpoznavnosti, in to prav zaradi tega, ker je bilo njihovo geografsko in jezikovno področje bolj zapostavljeno in je do priznanja prišlo kasneje in z veliko večjim trudom. Po drugi strani pa so ti pesniki tudi edini, ki se osebno v svojih literarnih delih angažirajo zoper nespoštovanje njihovih jezikovnih in identitetnih pravic.

Izgleda, da je zgodovinsko stanje po vojni, ko je delovala zelo močna asimilacija, močnejše vplivalo tudi na ustvarjanje književnosti. Nevarnejša od jasne in trde asimilacije je bila t. i. mehka asimilacija, ki je prodirala v vse pore družbenega tkiva in so jo prek skritih režij, katere niti je držala tudi organizacija *Gladio*,² občutile silnice beneškoslovenske družbe. Videti je, da se je literatura močno oprijela tega gibalna in postala pravi način, da so frustracije dosegle svoj izpušni ventil.

Od strahu do poguma

Če se raziskovanja te literature lotevamo z vidika vrednot, je jasno, da te prihajajo najbolj na dan v poeziji. Proza ostaja namreč še na ravni presejanja ljudskega blaga in se v smislu samostojne literarne produkcije mora še razviti, dramatika pa sega bolj v področje priredb in situacijskih vzgibov in je kot literarna vrsta v celotni književnosti Slovencev v Italiji še najbolj zapostavljena.

Pesniške generacije, ki jih po zadnjih raziskavah v poeziji Beneške Slovenije zadnjih petdeset let lahko delimo na tri (prim. Bandelj 2013), imajo vsaka svoje specifične predstavnike in prinašajo tudi vsaka svoj specifičen preobrat v beneško literaturo, so pa razširjale različne ideje o angažiranosti beneškoslovenskega pesništva. Že prva generacija, v katero spadajo ustvarjalci bolj »ljudskega« značaja, ki so šele začeli uvajati lirske in družbene izrazne prvine v lastno poezijo, kakor so Rinaldo Luščak, Luciano Chiabudini, Izidor Predan, Valentin in Anton Birtig, je v refleksiji o praznjenju vasi in o težavah, ki jih je prinašalo samo dejstvo, da so prebivalci Benečije bili slovenskega rodu, začela, v nasprotju z refleksivnim ustrojem njihovih pesmi, prinašati prve klice upornosti, ki jih sicer ne moremo še jemati kot stalnico, lahko pa kot spodbudo. Preprosti Luščak v pesmi Rečanski kulturi že povzame preroško vizijo vloge kulture v beneških dolinah:

² *Gladio* je skrivna organizacija pod okriljem pakta NATO, ki je delovala v Italiji. Njen namen je bil usposabljanje posameznike, enote in mreže za delovanje v zaledju po morebitni invaziji sil Varšavskega pakta. Ker do spopadov v času hladne vojne ni prišlo, je organizacija *Gladio* delovala predvsem na notranjepolitičnem področju. Strategija delovanja organizacije *Gladio* je vključevala ustvarjanje ozračja negotovosti z akcijami, ki so jih pripisali levičarskim skupinam. Po strateškem načrtu pakta NATO je bilo treba za vsako ceno preprečiti prevzem oblasti s strani komunistov zlasti v Italiji, kjer so bile komunistične stranke najmočnejše. V FJK je organizacija *Gladio* štela kar dve aktivni enoti, ko jih je bilo v celotni Italiji pet, vse pa so bile locirane na severu države. Več izhodišč za razmišljanje o vlogi te organizacije v Benečiji je prispeval Pavel Petricig v knjigi *Pod senco trikolore*.

Materni jezik boš govorila
 pesnice svoje prepevala boš ...
 mladenčem tvojim ljubezen širila
 starim in mladim trdnjava boš!
 (Bandelj 2009: 172.)

Kljub preprostosti pa je tu slutiti željo po aktivnem zoperstavljanju nastali situaciji. Prav gotovo so ti skromni začetki upora botrovali k temu, da so pesniki iz druge generacije raje kot zborni, knjižni jezik z določenimi elementi narečja, izbrali kot svoj primarni kod narečje samo, ki sicer nima kodificiranih pravil, ampak so ga pesniki, predstavniki druge generacije (Giorgio Qualizza, Renato Quaglia, Silvana Paletti in delno Miha Obit) začeli dosledno uporabljati in nekateri izmed njih ga skušali celo kodificirati (Qualizza). To je bil prvi znak, da se je led začel taliti in čeprav je težko govoriti o pravi angažiranosti, se zdi, da je že izbira za narečje pomemben mejnik v osamosvajanju in iskanju celovitega literarnega in družbenega izraza Benečije. Izbire namreč ni diktirala samo želja po izraznem kodu, ki bi primerno zastopal navade beneških ljudi, temveč predvsem svoboda, da je jezik nositelj identitete. In najprimernejši kod za izražanje te svobode je bilo prav narečje. V njem je pesnikom druge, še najbolj pa tretje generacije, uspelo sprostiti svoje ustvarjalne silnice in so ga v sodobnih pesniških podobah uspeli postaviti na raven sodobne družbe in vrednote, ki jih je sramežljivo udejanjala prva generacija, postavili na drugačno raven, kjer niso le spodbuda, ampak postanejo razlog za držo, ki je samobitna in poštena.

Miran Košuta (2008: 46) pri tem opozarja, da:

narečna književnost s pridom uporablja estetske in poetološke sheme zbornosti, da bi v svoji artistično ambiciozni različici zaobjela čim širši spektrum bivanjskih občutij in položajev. Pisanje v narečju ni namreč le izraz ljubiteljske domačnosti, preproste zabavljajske anekdotičnosti /.../ Narečna književnost je predvsem zanimiv, neposreden, artistično razvit modus poetandi.

Tu se namreč ne pojavlja več strah kot atavistično čutenje, ki ga je domala v vseh pripadnikih prve generacije slutiti v podtekstu, ampak se izjave uokvirjajo v pogum do sprejemanja in ponosa, ki drži slovensko kulturo v Benečiji v objemu bogastva prostora. Pesniki, kakor so Marina Cernetig, Viljem Černo, Andreina Trusgnach, Bruna Dorbolo`, Aldo Clodig, Loredana Drecogna, Gabriella Tomasetig, Claudia Salamant idr., so prešli razvojno fazo dveh generacij in trenutno – skupaj s še živečimi predstavniki druge generacije ustvarjajo zanimivo pesniško podobo Beneške Slovenije, ki jo Roberto Dapit (2009: 206–207) definira v nasprotju s stereotipi:

Bralska in včasih tudi strokovna publika tako v Italiji kot v Sloveniji pogosto stereotipno zaznava krajevno književnost kot rezultat procesa, ki prek ustnega izročila sega neposredno nazaj v zgodovino; ali pa jo razume kot izraz zakoreninjenosti oz. narodne pripadnosti, ki veže avtorja in potencialne bralce na določen prostor ipd. Čeprav ne smemo v omenjenem literarnem pojavu popolnoma izključiti takšnih izhodišč, ne gre prezreti dejstva, da [so] ustvarjalc[i] iz Benečije sposobn[i] razlagat[i] svoj življenjski in svetovni nazor tako kot drugi sodobni ustvarjalci.

Tudi Irena Novak Popov (2009: 192) se ob raziskovanju opusa dveh pesnic (Cernetigeve in Tomasetigeve) ustavlja ob narečju kot pomembnem temelju njihovega izražanja. Če je še pred časom veljalo, da je uporaba narečja sinonim za manj razvito in obrobno pesništvo, se z nastopom teh pesnikov uresničuje zavestna umetniška izbira, »s katero se povezuje volja po ohranjanju izginjajočega ali že izginulega sveta, preteklih načinov kolektivnega bivanja, težnja po neposrednem izražanju zelo intimnih osebnih izkušenj in občutij, ki so vraščena v določeno pokrajino s posebno zgodovino«. Raba narečja tako ne izključuje sočasne prisotnosti nacionalne in kozmopolitsko-globalne identitete.

Tako gledanje prinaša torej izrazit spekter možnosti interpretacije preobrata od strahu do poguma, ki je razviden v poeziji Beneške Slovenije in je edinstven pojav v celotnem literarnem sistemu Slovencev v Italiji.

Pregled

Svoj angažma so sporadično vzpostavljali že pesniki prve generacije. Izidor Predan – Dorič je npr. v pesmi *S strani Matajurja* napisal:

S strani Matajurja nebo se jasni,
po temnih oblakih spet sonce žari.
pokonci Slovenci, stopimo na dan,
veselo zapojmo, saj noč je za nam.

Preroškost, ki jo je najti v teh verzih, je zagotovo sad soočanja z nevzdržno družbeno situacijo, ki je Benečijo pestila več let po drugi svetovni vojni. Tak lirski poskus angažmaja, ki je slonel na veri v boljšo prihodnost, je bil bolj redkost kot rednost, toda kmalu se v istem optimističnem ključu pojavijo tudi prvi aktivni konkretni preizkusi, ki imajo za sogovornika t. i. drugega. S tem izrazom je mišljena entiteta, ki je Benečana dojemala kot asimilacijsko vrednega, največkrat je bila to sovražna entiteta, ki je ne dojemamo le kot narodno definirano, ampak tudi nazorsko ali celo osebno. Z namišljenim dialogom s to entiteto so pesniki končno stopili z njo v stik, začeli odprti boj, ki pa ni borben, ampak dialektičen. Tako Aldo Clodig v znameniti pesmi *Pustita nam rože* sporoča naslednje:

Pustita nam piet – takuo, k'nam je všeč,
guorit an uekat – pisat an še brat
po tistim jiziku – ki mat na zibel
z vso nje ljubeznijo – navadila nas je.

Pustita nam miet – vse bratre za bratre,
vso našo družino – nazaj kupe diet.

Pustita nam rože po našim sadit,
zvonit za novico po našim zvoni:
potle bosta vidli, če znamo še mi
veselo zavriskat, ku včasih sta vi!

Taki poskusi so bili sprva le boječi in so se večkrat križali s čutenji, ki so bila posledica prejšnje generacije, ko sta resignacija in nostalgija globlje zaznamovali pesniško ustvarjanje. Kljub temu pa se resignacija spreminja v trdnost občutka, da je prehojena pot obrodila sadove. Isti Aldo Clodig se v najnovejši zbirki spet obrača na drugega, ki pa tokrat ni sovražen, temveč je radoveden. Jasno je, da so se časi spremenili in to se kaže tudi v miselni podobi ustvarjalca. Drugi, s katerim se pesniški jaz v pesmi *Za vas, ki prideta med nas* postavi v dialog, je drugačen od prej omenjenega:

Bodeča arbida
je že skor
opredla vse dielo,
ki naši starši
so težkuo
zgradili,

biele vasi
se smijejo,
četudi jih dobovi
z listjam zelenim
nimar buj skrivajo.

Pa duša je ostala
zmieram tista,
ki je bla,
kier slovenski
narod
je težkuo,
da se preda.

Očitno se stvari s tem začnejo premikati s točke pasivnosti v aktivnost.

Med prelomnimi avtorji, ki so začeli premikati meje literarnega ustvarjanja, gre med prvimi omeniti Renata Quaglio, ki je v rezijanskem narečju videl vir neizmernih izraznih možnosti. Nagrada Prešernovega sklada za zbirko *Baside*, ki mu je bila podeljena leta 1985, je dala razumeti, da je pesnik narečje spojil s sodobnimi eksistencialnim čutenjem in odkril njegovo novo bogastvo ter ga ločil od njegovih doslejnjih implikacij, ki so ostajale na ravni folkloristike. Tudi Giorgio Qualizza, ki je neuspešno skušal beneškemu narečju, pravzaprav gornjetarbijskemu, dati status samostojnega jezika in ga kodificirati, je v svoji poeziji opustil nostalgicne tone, ki so za literaturo Beneške Slovenije značilni, in se posvetil poeziji, ki je izrazito osebnoizpovedna. S tem je naredil že nov korak k osvobajanju narečja izpod tematik, ki zadevajo le kolektivno usodo in jo upesnjujejo z bolečino in resignacijo. Drugače se je odzvala Silvana Paletti, ki je kolektivno usodo skupnosti vzela za model in jo predstavila kot mrežasto podobo sil, ki se pretakajo na tem delu slovenske zemlje s precej komplicirano identiteto.

Med mlajšimi avtorji je tu prelomen Miha Obit, ki je s svojo poezijo, nastajajočo v italijanščini in narečju prinesel elemente izmuzljive identitete in relativiziral problematiko, ki se je pokazala med pesniki prve generacije. Ti so namreč oropano identiteto nostalgичno iskali in zanjo hrepeneli, pesniki druge generacije pa so to identitetno pripadnost relativizirali in s tem odpirali pot mlajšim pesnikom, ki so danes povečini še brez zbirke in so to čutenje nadgradili in osvojili tudi moment angažiranega pesništva. Obit, ki ima za sabo zanimivo življenjsko zgodbo, saj je rojen v Nemčiji, s svojim pisanjem pa je začel v italijanščini in slovenščino spoznal preko beneškega narečja, je svojo identiteto razvijal v tesnem stiku z drugačnim. Njegov angažma je v tem smislu spravljiv, poveže na isto raven različni identiteti, kar je preludij za pesniško miselno linijo, ki se bo zavzemala za plodno sobivanje več kultur:

Tako sem Michele in Miha
in meni je prav,
da sem le že Michael in vse drugo
in da bi ime ne bilo vse
– odkrita dvojezična tabla,
kjer bi kromosomi mogli razširiti obzorje

Vsak pesnik je sicer ta moment drugače razvijal, tako je npr. Marina Cernetig svoj angažma izpostavila izrazito relativistično. Njena poezija po mnenju Irene Novak Popov (2009: 195) gradi na sugestivnih pesniških podobah, ki postopoma prehajajo v splošno eksistencialno refleksijo. Toda njen angažma ni aktiven, temveč refleksiven. Njen lirski subjekt je obdan s patino pesimizma, ki ga premaguje z možnostjo relativizacije prostora, ki ga je nekoč ločevala fizična meja in predstavlja za pesnico realni simbol stiske skupnosti. Občutek manjvrednosti, ki ga je politično nasprotna stran, ki se je včasih prekrivala z oblastjo, ki briše mejo in jo podreja družbenim konvencijam in spremembam, ki ustvarjajo enovit prostor s svojimi hibami in prednostmi:

Tle gospodinja du varte
ima kikjo firmano »bernardi«,
podobno kur tista tam.

Če kapus je velik
le tisto je veseje,
sa sonce sieje na vsakin varte glih
an daž moče kapus glih takuo.

Vsak jizik je dobar
za veseje dopoviedat.

Vsak jizik je dobar
za dol požgriet kapus ...
... z rebran.

Dobar tak!
Buon appetito!

Navidezna banalnost uporabljenih poetičnih sredstev je dejansko močna obsodba sistema, ki je hotel ustvariti razliko med državljeni ene in druge narodnosti. V resnici pa je uporabljen pesniški material poln naboja, ki izraža željo po temeljnem konceptu enakopravnosti. Marina Cernetig je s tem pesniškim pristopom vpeljala skrajno nov način istovetnosti, ki temelji na odnosu z drugim. V vsej angažirani poeziji (npr. v postkolonialni literaturi) je t. i. drugi nosilec negativnih in gospodovalnih lastnosti. Tu pa se prvič pojavi v obliki relativizirane identitete, ki je v bistvu enaka, povsod človeška in zdi se, da se tudi narava k temu nagiba, ko pesnica v zanimivi primerjavi v pesmi *Sienca drevja* pravi:

Takuo luna,
ku tek pozna kreganje med ljudmi,
no vičér sije z Livka an adno s Topoluovega
za na udebnega ujezt.

Na angažiranost pesniških izbir opozarja že naslov njene doslej edine zbirke *Pa nič nie še umarło*, kot opomin tega, da je vztrajanje samosvoja in lastna vrednota poezije Beneške Slovenije.

Toda če je Marina Cernetig ubrala pot novosti, je njena vrstnica Andreina Trusgnach poskušala ostati v okviru klasičnih definicij angažiranosti ali celo militantnosti. Njena poezija, ki se v primerjavi s prej omenjeno Cernetigovo vrača k osebni izpovedi, vsebuje več kolektivnih idej, ki beneškega človeka bodrijo in razbijajo njegovo usodo. Njena osebna izpoved se prepleta s kolektivno in naslov zbirke *Sanje morejo plut vesoko* ni le solipsistična zasnova, temveč programski memento za generacije, ki prihajajo. Naravnost mojstrsko se kolektivna zavest usidra v bralca ko prebira denimo pesem *Pridejo ponoc*:

Te cjejo stuort umriet,
Benečija, san zastopila.
Mislejo, da ne ušafajo obednega zbujenega,
kar pridejo ponoc, ku tatje,
pa mi bomo pokoncu an vsi kupe,
na sred vasi,
na moc tiste piesmi,
ki so nas učil te star.
Bomo pel. An oni pridejo s škarjan
za nan odriezati jizik,
pa piesmi bojo že gu luhtu,
vesoke vesoke,
zbudjo vse judi na svjete,
vsi jih bnojo čul an za tiste
na bojo mogle vič umriet.

Povezava med znanjem, izkušnjo in trpljenjem več generacij je spojena na kljubovalen način, kjer je poezija tista, ki je nositeljica upanja in upora. Ta izhaja iz korenin ljudske pesmi (in narečje, v katerem je pisana sodobna poezija v Beneški Sloveniji,

je jasna posledica tega). Zato bo omogočala, da bo kolektivna zavest zaradi nje pokončna in prebujena tudi v tistih trenutkih, ko bo prišla metaforična moč. Drugi, ki se pojavlja v poeziji Andreine Trusgnach, je kolektiven, se pravi, da je v nasprotju z relativnostjo Cernetigeve, Trusgnachova izbrala komunikacijo skupnosti. Njene vrednote niso ne nostalgične in niti pesimistične, ampak znanilke aktivističnega načina pridobivanja lastne identitete, ki se v teh dolinah skozi literaturo neprenehoma potrjuje in preoblikuje.

Tudi pesniki, ki so trenutno še brez zbirke in ki ustvarjajo podobo sodobne poezije v teh dolinah, so razvili pretanjen čut za angažma, kot bi postala poezija dejansko in edino orožje v potrjevanju lastne identitete; v nekakšnem protislovju s skritimi arzenali orožja, ki jih te doline še varujejo, je skupina ljudi, ki jim je beseda pri srcu, ustvarjala jasne in javne proteste, v bran svoji bivanjski danosti.

Toda angažiranost se tudi pri teh pesnikih pojavlja v več oblikah. Nekateri, kot npr. Luisa Battistig, jo izražajo prek nostalgije, s ciljem, da bralcu približajo realno podobo beneških dolin, ki so z izpraznjenjem (ki ga je napovedovala že prva generacija pesnikov) postale tako tarča ne samo demografskega padca, ampak tudi identitetnega izpraznjevanja. Ko pesnica pravi, da

[a]nkrat tarkaj otrok po vaseh,
donas
tarkaj zaprtih hiš,

želi sporočiti stisko, ki ni le narodno obarvana, ampak je predvsem bivanjska, saj se skupnost s tem zapira, kar vodi v implozijo, ki ji ne omogoča razvoja. Memento, ki ga Battistigeva izraža, je zato različen od pozivov prve generacije, saj je že posledica dejanj, ki vplivajo na neizbežnost izpolnitve in je zato zaznaven kot krik po odrešitvi, za katero pa je mogoče domnevati, da ne bo prišla tako kmalu. In če je Battistigeva pesimistično nastrojena, ji v kontrapunktu odgovarja Gabriella Tomasetig. Slednja namesto posameznika priključuje v ospredje zemljo, kot edino, ki ostaja in potrpežljivo čaka. Tu stoji še eno poetsko videnje, kjer ni več človek nosilec identitete temveč njegov bivanjski prostor. Ta pa šele z interakcijo s človekom dobi svoj pravi značaj:

Pa te nismo zguble,
Ti si bila nimer tam,
Si nas čakala, zlata zemja naša ...

Loredana Drecogna se pa v svojem pesniškem izražanju angažira obče. Spet je tu v ospredju človek. V pesmi Žene je jasen prehod, ki ga lirske jaz v svoji izpovedi v zadnji kritici opravi iz osebne v kolektivno zavest.

Človek pride reč bit gospodar sam sebe
Človek pride reč bit gospodar svojga življenja
Človek pride reč bit gospodar svoje hiše
Človek pride reč bit gospodar svoje beseide.
Samuo takuo se vie, zaki se živi.

Logični kvadrinom sebstvo – življenje – dom – jezik je vrednostno opredeljen kot simptomatski. In tudi če se pesem sama nanaša na obstoj ženske in deluje drugače v svoji celoti, je njen zaključek uglašen v kolektiv, kar vsekakor kaže na pozitivni angažma, ki ga beneški pesniki želijo opredeljevati s svojimi izpovedmi.

Tudi Igor Černo (sin pesnika Viljema Černa) je v eni izmed pesmi poudaril retorično potrebo po nagovarjanju množice. V sicer malce okornem in z nekaterimi klišejskimi podobami nabitem jeziku je ustvaril svežo podobo lirskega subjekta, ki poziva k angažmaju. Toda ne k upornemu angažmaju, kakor bi lahko sumili, temveč igra na karto mladosti, ki zagotavlja nadaljevanje generacij. In zato tudi končni krik pesmi v svoji geminaciji ne zgleda kot gola retorika, temveč kot odrešujoči optimizem, ki daje zagon poeziji skupine pesnikov, ki po številčnosti, svežini in kvaliteti zagotovo presega ustvarjanje morda celo bolj uveljavljenih pesniških kolegov s Tržaškega in Goriškega:

Zbudimo se tou naši duši,
Mi smo mladi!
Storimo kej za nas.
Za speko usjati naše koranine.
Za speko poživiti našo zemljo.

Ne bomo umarli!
Ne bomo umarli!

Namesto zaključka

Ko prebiramo pisano paleto pesniških glasov, ki trenutno ustvarjajo v Benečiji, ne moremo mimo vprašanja, ali je njihov angažma sploh učinkovit. Rad bi pa zaključil svoje razpravljanje z osebnim pričevanjem: pred letom dni sem sedel k pijači z dvema sodobnima pesnicama Beneške Slovenije in se z njima pogovarjal o družbeni situaciji, predvsem v primerjavi s tisto, ki je dejansko pripadnikom prve generacije pesnikov sploh sprožila željo po angažiranem pesništvu. Kljub pozitivnim spremembam, ki jih je prostor doživel, sta obe izrazili bojazen, da se preteklost počasi vrača in določena protislovenska mržnja pridobiva moč. Kot bi se ciklično ponavljalo neko obdobje, ki ga je ekonomska kriza teh let spet privedla med nas. In tu sem se spomnil na morda najpretpretresljivejšo pesem, ki je bila napisana o usodi slovenskega človeka v Benečiji. Ki je tako povedna in pričevanjsko nabita, da nima potrebe po razlagi. Gre za pesem *Parvi konfin* Brune Dorbolò, ki bo zaključila moj poseg manj optimistično, kot je bil nastavljen in zamišljen, vendar z željo, da bi angažma, ki prihaja na dan v vseh omenjenih pesmih, bil tista prva sila, ki bo Beneške Slovence lahko gonila proti cilju tiste enakopravnosti, ki so jo zakonsko in dejansko že zdavnaj zaslužili:

Sonce nie bluo ku ustalo,
an že, ku pauodnja, po vasi su gučal.
Po duorjah so se klical
an prešerno po pot uekal.

Ta stari na vratih so jih gledal,
»Se pomerjo, ku stopnejo v šuolo,« so misnil.
Uon z zadnje hiše so veletiele dvie čičice,
mat z glunjikan v pest jih je klicala
an na sred duorja jih je nazaj počesala.
»Bugita in bodta burmne,« je za njim uekala,
Ma potroc, že po Pejcah, so se bli pobral
Pruot šuoli, na petnajst, vsoi vkupe so hodil.
Ta buj mala, nie imiela ku tri lieta,
par sestri je hodila, an za roko jo je daržala.
Otroc so uekal an zvestuo vse saludaval,
ku te naumni, kamane so v ajar metal
pruot tičan, ki na luhtu so spoletal.
Ko so paršli pred šuolo, so zamučal.
Ta mala se je čudno oko gledala
an tarduo je sestri roko partisnila.
Ustabjene, prede šuolo, so potiho guorile:
»Sa ti puojdeš za te malmi,« je sestra jala,
»ma zmisn se no rieč, an na stuoj jo pozabit!
Odkar čez tiste vrata stopnimo,
ne smieš več, z obednim at notre,
po slovensko preguorit!«

Viri

Bandelj, David (ur.), 2009: *Rod lepe Vide. Antologija sodobne poezije Slovencev v Italiji*. Ljubljana: JSKD in Študentska založba.

Cernetig, Marina, 2007: *Pa nič nie še umarlo*. Trst: Založništvo tržaškega tiska.

Trusgnach, Andreina, 2011: *Sanje morejo plut vesoko*. Čedad: KD Ivan Trinko.

Literatura

Andreotti, Giulio (1991): *Relazione sulla vicenda »Gladio«*. *Atti parlamentari: X legislatura*. XXVII/26. <<http://www.archivioguerrapolitica.org/wp-content/uploads/2012/08/Relazione-Andreotti-1991.pdf>>. (Dostop 15. 1. 2016.)

Bandelj, David, 2013: Nekaj opazk o najsodobnejši beneški poeziji. *Jezik in slovstvo* 48/4. 57–69.

Bogaro, Anna, 2011: *La letteratura slovena d'Italia. Letterature nascoste*. Rim: Carocci. 111–131.

Dapit, Roberto, 2005: Sodobna slovstvena ustvarjalnost v Benečiji. Cunta, Miljana, in Šubert, Barbara (ur.): *Vilenica. 20. Mednarodni literarni festival*. Ljubljana: DSP. 374–378.

Dapit, Roberto, 2009: Literarna ustvarjalnost v Reziji danes. *Trinkov koledar*. Čedad: KD Ivan Trinko. 206–223.

Košuta, Miran, 2008: Ime in duh rože. Sodobno slovensko slovstvo v Italiji. *E-mejli*. Maribor: Litera. 23–64.

Novak Popov, Irena, 2009: Dve beneškoslovenski pesnici: Marina Cernetig, Gabriella Tomasetig – Podpotnikova. *Trinkov koledar*. Čedad: KD Ivan Trinko. 192–200.

Organizzazione Gladio. Da Wikipedia, l'enciclopedia libera. (Dostop 27. 5. 2014.)

Petricig, Pavel, 1997: *Pod senco trikolore*. Čedad: Beneški študijski center Nediža – Zadruga Lipa.

Pirjevec, Marija, 2011: Vprašanje narečne poezije. Tržaški književni razgledi. Trst: Mladika. 123–136.

ABSTRACTS

Danila Zuljan Kumar: National Identity among Venetian Slovenians and Friulians Today, *Jezik in slovstvo* 61/2, 2016, 7–18.

In the Udine province of Friuli-Venezia Giulia, Slovenian and Friulian are increasingly seen and heard in public life, i.e., outside the private sphere and beyond Slovenian and Friulian institutional frameworks. The present article deals with changes in the perception of their mother tongue among representatives of both communities in relation to the prevailing Italian language, the use of which was associated with a more prestigious position in society in the past. It also investigates changes in the attitude of the majority population towards the two minority languages. The changes of discourse practices are occurring in parallel with changes in the communities' identity practices. This process is not an exception in Europe and can be placed within the wider (European) process of regionalisation.

Key words: national identity, Slovenians, Friulians, Slovenian, Friulian, Friuli-Venezia Giulia

Irena Novak Popov: The Poetic Strategies of Viljem Černo, *Jezik in slovstvo* 61/2, 2016, 19–35.

The article analyses the essential poetic strategies in the poetry of Viljem Černo from Torre Valley in Venetian Slovenia. With the use of the plural form of lyrical voice, the poet allies himself with his people; with apostrophe he summons God and praises his homeland; with anaphora, refrain and syntactic-semantic parallelism he intensifies and unifies the represented universe and creates the rhythm of free verse; and with antithetic composition he confronts destructive forces. Textual genres, forms and modes of expression known from the church service address the taste of local readers, but the poet's Torre Valley dialect is raised to the instrument of complex individual content with metaphoric and metonymic innovations.

Key words: Vilem Černo, Torre Valley, Venetian Slovenia, poetry in dialect, poetic strategies

David Bandelj: The Contemporary Poetry of Venetian Slovenia: A Model of Engaged Poetry by Slovenians in Italy, *Jezik in slovstvo* 61/2, 2016, 37–47.

The paper tries to show the differences between the concepts of engaged poetry developed by generations of poets in Venetian Slovenia. Due to their different historical and political situations, these poets have developed a very modern model of engaged poetry, connected to their relation to "the Other". This model is of great interest, especially due to the use of a dialectal base.

Key words: Slovenians in Italy, Venetian Slovenia, contemporary poetry, engaged poetry

Jadranka Cergol: Dialect Literature as a Characteristic of Minority Literature, *Jezik in slovstvo* 61/2, 2016, 49–57.

The purpose of the paper is to demonstrate that dialect literature is one of the main characteristics of minority literature. Previous studies have shown that Slovenian dialect literature arises primarily on the outskirts of the Slovenian ethnic settlement area, in neighbouring countries and even in those areas where the Slovenian language comes into contact with other languages. Analysing the cases of two minority communities – Slovenians in Italy and the Italian minority in Slovenia and Croatia – the author attempts